

Τα Μοναστήρια του Πόντου: Φάροι, φρούρια και καταφύγια του Ποντιακού Ελληνισμού και της Ορθοδοξίας

[Ορθοδοξία και Ορθοπραξία](#) / [Ορθόδοξη πίστη](#)

Η εκδήλωση ενταγμένη στο ειδικό αφιέρωμα στον Πόντο, στο πλαίσιο του τρίμηνου προγράμματος “ΕΝΟΡΙΑ εν δράσει...”

Του Σταμάτη Μιχαλακόπουλου

Ομιλία με
ελληνογνώ
Παρασκευ

αθρο της
ε την
ελιστριάς

Πειραιώς.

Ομιλητής, ήταν ο ερευνητής λαογραφίας κ. **Γεώργιος Χατζηλευθερίου**, ενώ την εκδήλωση επένδυσε μουσικά με τη λύρα του ο Επίκουρος Καθηγητής της Αρχαίας Ιστορίας του Ευξείνου Πόντου στο Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης και ιεροψάλτης κ. **Ηλίας Πετρόπουλος**.

Η εκδήλωση εντάσσεται στο ειδικό αφιέρωμα στον Πόντο, που πραγματοποιείται στο πλαίσιο του τρίμηνου προγράμματος “**ΕΝΟΡΙΑ εν δράσει...**”

Η αρχή

Το ξεκίνημα της διάδοσης και η ιστορική διαδρομή του Χριστιανισμού στον Πόντο, ήταν ο πρώτος σταθμός της παρουσίασης του ομιλητή, την οποία συνόδευε προβολή σχετικού οπτικού υλικού. Ο Χριστιανισμός διαδόθηκε από πολύ νωρίς από τους πρωτόκλητους Αποστόλους Ανδρέα και Πέτρο, οι οποίοι ξεκίνησαν από την Αμισό, τη σημερινή Σαμψούντα και όργωσαν όλον τον Πόντο. Το 2^ο αιώνα είχε αρχίσει να εδραιώνεται ο Χριστιανισμός, αλλά η ουσιαστική επικράτησή του συνδέεται με τη δράση και το μαρτυρικό θάνατο του Αγίου Ευγενίου και των συναθλητών του, την περίοδο των διωγμών του σκληρού Διοκλητιανού, στην Τραπεζούντα το 292 μ.Χ.

Ο Χριστιανισμός βρήκε πρόσφορο, κατάλληλο έδαφος για τη διάδοση του. Η Ελληνική παιδεία, γλώσσα και σκέψη ήταν τα βασικά στοιχεία που βοήθησαν τα μέγιστα στην εδραίωση της Ορθοδοξίας στη Μ. Ασία και τον Πόντο.

Εξάλλου, όπως τόνισε ο ομιλητής: *“Οι συνεχιστές των Αποστόλων, Αρχιεπίσκοπος Νεοκαισαρείας Γρηγόριος, ο Γρηγόριος ο Θεολόγος, ο Μέγας Βασίλειος και ο αδερφός του Γρηγόριος Επίσκοπος Σεβάστειας, είχαν ελληνικότατη μόρφωση.”*

Ο μοναχισμός στον Πόντο

Πριν την παρουσίαση των μεγαλύτερων και ιστορικότερων Μονών, ο κ.

Χατζηελευθερίου έκανε μία εμπεριστατωμένη ιστορική αναδρομή στην ιστορία του μοναχισμού στη Μ. Ασία και τον Πόντο.

Ως κίνημα που μεταφέρθηκε από την Αίγυπτο, εμφανίστηκε στην περιοχή με πρωτοβουλία των Αγίων Μεγάλου Βασιλείου και Γρηγορίου του Ναζιανζηνού. Οι Πατέρες αυτοί της Εκκλησίας, που ήταν και φίλοι, μόνασαν στην περιοχή του Πόντου για δύο χρόνια και αφού μελέτησαν τις Γραφές με βάση τον Ωριγένη, συνεργάστηκαν για την καλύτερη οργάνωση του μοναχικού βίου. Τα Ασκητικά του Μ. Βασιλείου είναι ο καρπός αυτής της προσπάθειας. Όπως είπε, συνεχίζοντας την αναδρομή, οι δύσβατες και δασώδεις περιοχές του Πόντου, αποτέλεσαν ιδανικές τοποθεσίες για το χτίσιμο Μονών και την άσκηση του μοναχισμού.

Για να τονίσει ότι:

“Παρά τις ιδιαιτερότητες όμως του φυσικού περιβάλλοντος που εξασφαλίζουν απομόνωση από τον κόσμο και στροφή σε μια πιο εσωτερική ζωή, οι Μονές του Πόντου μεταμορφώνονται γρήγορα σε κέντρα πολιτισμού και αποκτούν πλούτη και τιμές. Το τρίπτυχο της εθνικής επιβίωσης και κοινωνικής ανάπτυξης, που αποτελεί και το θεμελιακό υπόβαθρο, ήταν: η Τοπική Αυτοδιοίκηση, η Παιδεία και τα Μοναστήρια. Αυτά τα τρία αποτέλεσαν τις βάσεις πάνω στις οποίες οικοδομήθηκε η κοινωνική, πολιτισμική, πνευματική και θρησκευτική ανάπτυξη των Ελλήνων του Πόντου.”

Είναι χαρακτηριστικό, όπως ανέφερε ο ομιλητής, ότι κάθε χωριό είχε αυτόνομη κοινότητα και αυτοδιοικούσαν δημοκρατικά και ανεξάρτητα από την Τουρκική διοίκηση. Η Παιδεία είχε σαφώς πολύ σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη του Ποντιακού Ελληνισμού, γεγονός που καταδεικνύουν τα εξής αριθμητικά μεγέθη: το 1890 λειτουργούσαν πάνω από 100 σχολεία και 15 γυμνάσια, ενώ τα πρώτα χρόνια μετά το 1900 είχε 1.400 σχολεία με 85.000 μαθητές και 1.235 εκπαιδευτικούς.

Τα Μοναστήρια του Πόντου

Φάροι, φρούρια και καταφύγια του Ποντιακού Ελληνισμού και της Ορθοδοξίας, στάθηκαν οι μεγάλες και ιστορικές Ιερές Μονές του Πόντου, όπως χαρακτηριστικά ανέφερε ο κ. Χατζηελευθερίου ξεκινώντας την παρουσίαση τους.

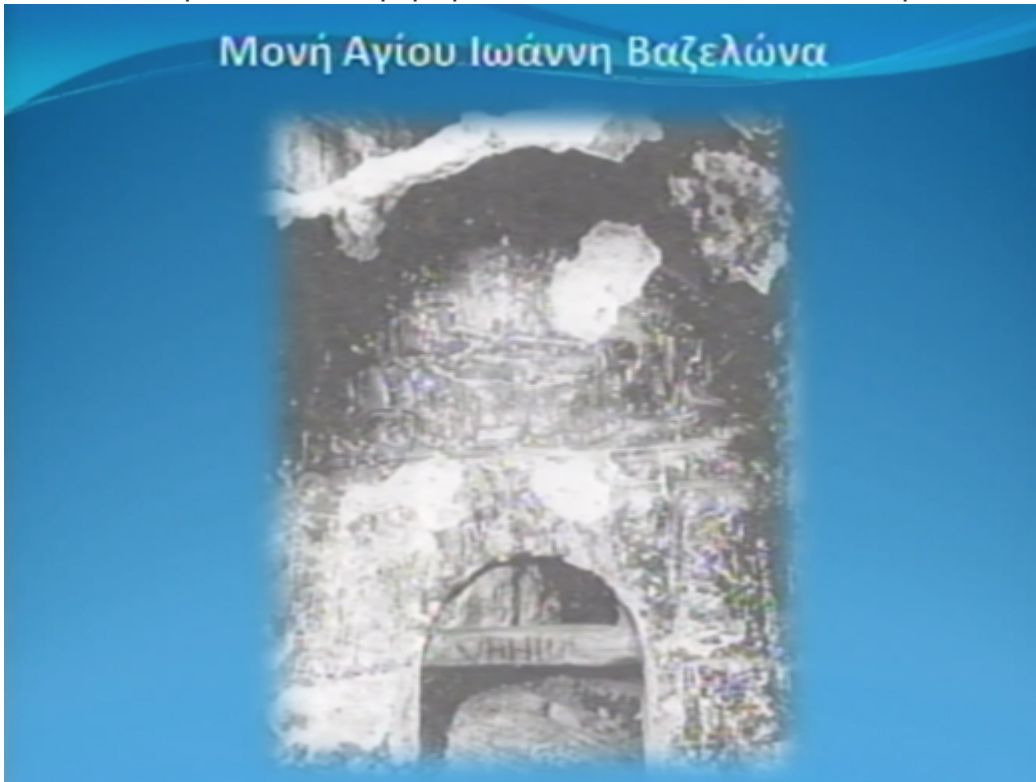

Παναγία Σουμελά

Ευρισκόμενο σε απόσταση 43 χλμ. από την Τραπεζούντα, το πιο φημισμένο Μοναστήρι του Πόντου ιδρύθηκε το 386 μ.Χ. από τους μοναχούς Σωφρόνιο και Βαρνάβα. Κέντρο της Λατρείας αποτέλεσε η εικόνα της Παναγίας της Αθηναίας, που φιλοτέχνησε ο Ευαγγελιστής Λουκάς. Η Μονή στο πέρασμα των αιώνων απέκτησε φήμη, πλούτη και αίγλη με αποτέλεσμα να γίνει στόχος επιδρομών. Το 1910 είχε πάνω από 100 μοναχούς, ενώ τον Φεβρουάριο του 1923 οι τελευταίοι μοναχοί εγκατέλειψαν το Μοναστήρι. Το 1931 ο μοναχός Αμβρόσιος Σουμελιώτης επέστρεψε για να πάρει την εικόνα της Παναγίας, το χειρόγραφο ευαγγέλιο του Οσίου Χριστόφορου και τον βαρύτιμο Σταυρό των Κομνηνών με το Τίμιο Ξύλο.

Όπως τόνισε ο ομιλητής, είναι πολύ ενδεικτικό του μεγέθους των θησαυρών της Μονής αλλά και της καπηλείας που ακολούθησε την εγκατάλειψη της, το γεγονός ότι 67 χειρόγραφοι κώδικες και 150 βιβλία βρίσκονται στο μουσείο της Άγκυρας, ενώ εικόνες πουλήθηκαν στην Οξφόρδη και το Δουβλίνο.

Η Μονή ανιστορήθηκε το 1951 στην Καστανιά Βεροίας.

Άγιος Ιωάννης Βαζελώνας

Το αρχαιότερο Μοναστήρι του Πόντου. Ιδρύθηκε το 270 μ.Χ. στην περιοχή της Άνω Ματσούκας Τραπεζούντας. Στη Μονή ασκήτεψαν ο Μέγας Βασίλειος, ο Γρηγόριος ο Ναζιανζηνός και ο Ιωάννης ο Χρυσόστομος. Στα χρόνια των Κομνηνών και της Τουρκοκρατίας γνώρισε μεγάλη άνθηση και έγινε κέντρο γραμμάτων και λατρείας. Η σπουδαία βιβλιοθήκη της, ανέφερε ο κ. Χατζηελευθερίου: “*υπήρξε η πνευματική τροφή των Κομνηνών, των Μουρούζηδων, των Υψηλάντων και άλλων λαμπρών τέκνων του Πόντου.*”

Λίγα κειμήλια γλύτωσαν την καταστροφή, όπως η εικόνα του Ιωάννη του Προδρόμου και το Ιερό Ευαγγέλιο. Το καινούργιο Μοναστήρι βρίσκεται στους πρόποδες του Βερμίου, κοντά στο χωριό Άγιος Δημήτριος.

Άγιος Γεώργιος Περιστερώτας

Ιδρύθηκε το 752 μ.Χ., εγκαταλείφθηκε το 1203 και επανιδρύθηκε το 1393. Μία πυρκαγιά το 1904 κατέκαψε μέρος της πλούσιας βιβλιοθήκης και των κτισμάτων. Λίγο αργότερα, οικοδομήθηκε με πρωτοβουλία του ηγουμένου Γρηγορίου. Ονομάστηκε έτσι από τα περιστέρια, αφού σύμφωνα με την παράδοση, 3 μοναχοί από τα δάση των Σουρμένων ύστερα από θείο όραμα βρήκαν και παρέλαβαν την εικόνα του Αγίου Γεωργίου και με οδηγούς τα περιστέρια έφτασαν σε έναν πελώριο βράχο ύψους περίπου 1.200 μ., όπου έχτισαν παρεκκλήσιο του Αγίου.

Σταδιακά το μικρό παρεκκλήσι αναπτύχθηκε σε μεγάλο Μοναστήρι. Διέθετε ξενώνα με 187 δωμάτια και μεγάλη βιβλιοθήκη που περιείχε 7.000 τόμους βιβλίων. Μετά από ιστορία 1170 χρόνων, το 1922 το Μοναστήρι, με τον απάνθρωπο ξεριζωμό ερημώθηκε. Ανιστορήθηκε στο Ροδοχώρι Νάουσας όπου βρίσκεται η εικόνα του Αγίου Γεωργίου Περιστερεώτα.

Παναγία Γουμερά

Οικοδομήθηκε τον 10^ο αιώνα από 3 μοναχούς από το Ερζερούμ, τη Θεοδοσούπολη. Οι μοναχοί ήταν οι Σωφρόνιος, Παΐσιος και Λαυρέντιος. Το 1808 ανακηρύχθηκε Πατριαρχική και Σταυροπηγιακή με απόφαση του εθνομάρτυρα Γρηγορίου του Ε΄. Διέθετε μεγάλη βιβλιοθήκη με πολλά βιβλία και χειρόγραφα. Τα πιο σπουδαία ήταν ένα πολύτιμο ευαγγέλιο, σειρά από τα έργα του Χρυσοστόμου και το αρχαίο χειρόγραφο έργο του Αριστοτέλη, του δασκάλου του Μεγάλου Αλεξάνδρου, που μεταφέρθηκε με παράνομο τρόπο στο Παρίσι.

Είχε την ίδια τραγική μοίρα με τα άλλα Μοναστήρια. Το 1971 με απόφαση της Αδελφότητας Παναγία Γουμερά Αθηνών, μπήκαν τα θεμέλια ανιστόρησης της νέας Μονής στο χωριό Μακρυνίτσα Σιδηροκάστρου Σερρών.

Άλλα μοναστήρια

Τέλος, ο κ. Χατζηελευθερίου έκανε μία σύντομη αναφορά και σε άλλες ιστορικές

Μονές του Πόντου, όπως την Παναγία των Βράχων, του Αγίου Ιωάννου του Προδρόμου, της Μονής των Διακόνων, όλα στον ανατολικό Πόντο, ενώ στο δυτικό ανέφερε τα Μοναστήρια της Αγίας Βαρβάρας, της Παναγίας της Θεοσκεπάστου (γυναικεία Μονή) κ.α.

Συμπεράσματα

Ολοκληρώνοντας ο ομιλητής, συμπερασματικά, κατέληξε:

“Όλα τα μοναστήρια διέθεταν εικόνες, χειρόγραφα ευαγγέλια, κώδικες και ιερά κειμήλια. Διέθεταν πλούσιες βιβλιοθήκες με εκατοντάδες βιβλία. Όσοι φοιτούσαν στις Μονές, Ιερείς, διδάσκαλοι και άλλοι, έγιναν γνήσιοι θεματοφύλακες και ανόθευτοι μεταλαμπαδευτές των κοινωνικών, πνευματικών και θρησκευτικών αξιών του Ελληνισμού.”

Την εκδήλωση μπορείτε να παρακολουθήσετε [εδώ](#)

Πηγή: synodoiporia.gr